

Голові спеціалізованої вченої ради К 41.863.01
Одеського регіонального інституту державного
управління
Національної академії державного управління
при Президентові України,
доктору політичних наук, професору,
Іжі М.М.

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління Шарого В'ячеслава Івановича на дисертаційну роботу Мотречко Віри Володимирівни на тему: “Організація діяльності суб’єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики”, представлену до публічного захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування

Актуальність теми дослідження, зв'язок з науковими програмами, темами. Сучасна система державного управління України перебуває в стані комплексного реформування. Одним із основних прихильників і активних учасників модернізаційних процесів у державі є молодь. Саме вона є потенціалом реформ і політики змін. Серед інших верств населення України її вирізняє активна громадянська позиція, високий рівень правосвідомості, небайдужість до суспільно-політичних і соціально-економічних процесів, що відбуваються в країні. Водночас доцільно зазначити, що органи виконавчої влади та місцевого самоврядування повинні постійно підтримувати та спонукати молодіжну ділову активність, спрямовувати її потенціал на реалізацію важливих завдань щодо формування та реалізації державної політики. Саме в цьому процесі здійснюється самореалізація молоді, розкриваються її таланти та здібності, формується система цінностей, зосередженість на досягненні цілей, відповідальність перед територіальною громадою, народом і державою. Формування молодих лідерів починається саме

в територіальній громаді та її колективах. Зважаючи на це, органам місцевого самоврядування, об'єднаним територіальним громадам доцільно активно й сміливо залучати молодь до публічного управління, довіряти їй і, водночас, об'єктивно контролювати й, у разі необхідності, організовувати публічні звіти про результати (наслідки) адміністрування, громадської діяльності (бездіяльності), суспільно корисної праці. Таким чином, актуальність дисертаційної роботи не викликає сумніву. Адже формування та реалізація молодіжної політики (особливо самою молоддю) є своєрідним інвестуванням у інтелектуальний (людський) капітал нації, держави, територіальної громади, їх соціально-економічний і культурний розвиток. Цей процес актуалізує організаційну функцію публічного управління, оскільки він обумовлюється розробкою планів і заходів, моделей взаємозв'язків і взаємодії між суб'єктами й об'єктами реалізації молодіжної політики.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження В.В. Мотречко "Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики" є актуальною, становить науковий інтерес, а власне дисертація має важливе значення для розвитку науки державного управління.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на теоретичних напрацюваннях науки державного управління, адекватному використанні комплексу наукових методів, а саме аналітичного, компаративного та логіко-семантичного, структурно-функціонального та порівняльного аналізу, анкетування, експертного опитування та декомпозиції й ін. Автором опрацьовано достатньо значну кількість джерел, зокрема, наукові праці зарубіжних і вітчизняних фахівців у різних галузях знань, масив нормативно-правових актів за відповідним напрямом тощо. Дисертація також набула ґрунтовної апробації на наукових і науково-практичних комунікативних заходах.

Дисертаційна робота має логічно побудовану структуру. Це посприяло розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань, що

передбачали: аналіз стану наукової розробки, вивчення нормативно-правової бази та інституціонального забезпечення реалізації молодіжної політики в Україні; узагальнення зарубіжного досвіду запровадження молодіжної політики та надання пропозицій щодо шляхів його адаптації в діяльності суб'єктів місцевого самоврядування України; визначення місця та ролі суб'єктів місцевого самоврядування в здійсненні молодіжної політики; виокремлення та дослідження особливостей реалізації молодіжної політики в Україні й механізмів її формування; розкриття особливостей розробки та реалізації суб'єктами місцевого самоврядування місцевих молодіжних цільових програм; визначення ролі координаційної взаємодії в їх розробці та реалізації; обґрунтування шляхів удосконалення організації діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики.

На нашу думку, поставлені завдання були досягнуті, оскільки автор, у цілому, достатньою мірою розкрив визначений у роботі предмет дослідження та обґрунтував наукові положення, висновки та рекомендації дисертації. У висновках до розділів відображені результати дослідження конкретних питань. Розділи роботи взаємопов'язані між собою. Найважливіші результати дослідження викладені у висновках дисертації, що відповідають поставленим завданням.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях. Про достовірність, наукову новизну, повноту викладу положень, висновків дисертаційної роботи свідчить її логічна архітектура, чітке формулювання мети та виконання завдань, поставлених для її досягнення. Теоретико-методологічний базис, сукупність сучасних методів дослідження, оригінальність підходів щодо вирішення поставленої наукової проблематики створили передумови для отримання результатів із ознаками (елементами) наукової новизни.

Обґрунтованість і достовірність наукових результатів, висновків і рекомендацій ґрунтуються також на узагальненні поглядів та ідей провідних вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували різні аспекти організації

діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики.

Вивчення змісту дисертації й автореферату, висновків і рекомендацій дає підстави констатувати, що наукова новизна дослідження, сформульована індивідуально автором, є доведеною та полягає в теоретико-методологічному й правовому обґрунтуванні розробки практичних рекомендацій із організації діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики.

Зокрема, загальна наукова новизна дисертації полягає в тому, що автором теоретично обґрунтовано комплексний підхід до вдосконалення організації діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики, що становить органічне поєднання сучасних напрямів і форм вирішення проблемних питань цієї сфери. Зазначене знайшло відображення в розробленій авторській моделі, що містить рекомендації зі створення відповідних структурних підрозділів у представницьких органах місцевого самоврядування, вимоги до їх кадрового та кваліфікаційного складу, перелік принципово нових напрямів діяльності й функціональних повноважень цих структурних одиниць, а також визначає інструменти впровадження молодіжної політики (с. 185 – 187).

Водночас здобувач підкреслює значущість набуття молоддю суб'єктності в процесі формування та реалізації молодіжної політики, визначає переваги активізації участі молоді в житті громад та окреслює основні шляхи розширення залучення молоді до громадського життя на місцевому рівні.

У першому розділі детально проаналізовано стан наукової розробки теми дослідження й визначено особливості понятійно-категорійного апарату, що характеризують діяльність суб'єктів місцевого самоврядування при формуванні та реалізації молодіжної політики в Україні. Дисертантом висвітлено генезис наукових підходів до формування та реалізації молодіжної політики й досліджено світові моделі молодіжної політики; узагальнено досвід країн-членів Європейського Союзу та визначено особливості формування, а також реалізації молодіжної політики. Актуальним та інноваційним, на нашу думку, є

виокремлення “суспільної молодіжної політики” (с. 42 – 44), відокремленої від державної та місцевої, акцентуванні уваги на ролі соціуму в становленні молоді, її інтеграції в суспільство – соціалізації (с. 34). Автором схематично відображено перехід від засвоєння соціально-культурного досвіду до участі в житті суспільства через соціалізацію.

На особливу увагу заслуговує широке дослідження зарубіжного досвіду формування та реалізації молодіжної політики. Так, у роботі представлено низку моделей молодіжної політики європейських країн, наведено їх класифікації (с. 53 – 54), встановлено притаманні особливості кожної групи, наведено актуальні та адаптивні для України аспекти зарубіжного досвіду. Автором виявлено значну диференціацію в змісті, цільових групах і організаційному забезпеченні молодіжної політики країн-членів ЄС, а також констатовано необхідність напрацювання власної моделі з використанням окремих аспектів цього досвіду.

У другому розділі досліджено історичну ретроспективу реалізації молодіжної політики та виявлено й узагальнено риси, успадковані з радянських часів, що несумісні з сучасними трансформаційними процесами в державі. Дисертантом простежено основні етапи становлення й нормативно-правового регулювання молодіжної політики за часів незалежності України (с. 84). У розділі схематично відображено інституційно-організаційну систему органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що формують і реалізують молодіжну політику в Україні (с. 92). На увагу заслуговує детальний аналіз державних молодіжних програм у їх хронологічній послідовності (с. 100 – 106), узагальнення вітчизняного досвіду, спроби виокремлення його переваг і недоліків, а також впливу на сучасний стан молодіжної політики.

Досліджуючи суб’єктність молоді, автор намагається прослідкувати зв’язок між існуючими молодіжними потребами, використовуючи рекомендації Молодіжного форуму Східного партнерства у 2017 р. та завданнями, задекларованими у молодіжних програмах (с. 111).

Вивчаючи роль суб'єктів місцевого самоврядування, автор чітко ідентифікує та відмежовує їх від інших органів влади на місцевому рівні (с. 115). Так, дисертантом узагальнено особливості організаційної структури суб'єктів місцевого самоврядування в різних населених пунктах України (с. 120 – 122). В якості підсилюючого фактору активізації молодіжної участі представлено механізм взаємодії органів місцевого самоврядування та молоді (с. 130).

У третьому розділі визначено форми та наведено основні інструменти реалізації координаційної взаємодії на місцевому рівні (с. 137), обґрунтовано необхідність її розширення, зокрема надано практичні рекомендації щодо розгалуження кооперації з представниками бізнес-структур (с. 139) як одного зі шляхів професійної самореалізації молоді та фактору збереження людського капіталу населеного пункту. Грунтуючись на власному практичному досвіді, в підрозділі 3.1.2 дисертант презентує на прикладі м. Суми проблеми реалізації місцевих молодіжних програм.

Автор обґрунтовує доцільність (необхідність) розвитку креативного управління. Він доводить, що внаслідок цього зростає роль особистісних і професійних якостей керівника та підлеглих, зростає рівень загальної культури й спілкування. Це, в свою чергу, підвищує ступінь організаційної та творчої децентралізації, поглиблює професійну диверсифікацію в колективі, прискорює інтеграційні процеси. Внаслідок цього посилюється відповідальність за кінцеві результати діяльності як відповідного органу влади, так і кожного державного службовця (посадової особи місцевого самоврядування). У підсумку дисертант розглядає можливості впровадження авторської моделі вдосконалення організаційно-управлінської діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики (с. 186).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні результати та положення дисертаційної роботи В.В. Мотречко викладені в 15 публікаціях, зокрема в 7 статтях у наукових фахових виданнях за галуззю науки “Державне управління”, в тому числі: 1 – у зарубіжному виданні, 8 тезах у наукових і науково-практичних конференцій, що відповідає вимогам

МОН України. Опубліковані роботи повною мірою розкривають зміст теми дисертаційного дослідження.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату. Детальне ознайомлення з дисертацією та авторефератом дозволяє зробити висновок щодо ідентичності автореферату й основних положень дисертації. Зміст автореферату та його структура відображають у повній мірі зміст і структуру дисертаційного дослідження. В авторефераті повністю розкрито мету та завдання дослідження, наукову новизну, апробацію основних наукових результатів і їх практичну цінність. Виклад отриманих результатів як у дисертації, так і в авторефераті, є логічним, а також послідовним, що забезпечує повне розкриття змісту тексту й доступність його сприйняття. Автореферат за структурою та технічним оформленням відповідає встановленим стандартам.

Практичне значення дисертаційної роботи. Отримані результати створюють теоретико-методологічну базу та правове обґрунтування розробки й практичних рекомендацій із організації діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики в Україні. Практична цінність одержаних результатів підтверджується їх прикладною сутністю, виробленими автором дисертації рекомендаціями, які впроваджені в діяльність органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування й закладів вищої освіти (додатки), зокрема:

– Сумської міської ради та її виконавчого комітету при затвердженні відповідної міської цільової програми (довідка про впровадження № 1848/03.01.02-17 від 26.08.2015);

– Сумської обласної ради при вдосконаленні регіональної молодіжної політики, створенні умов для розвитку сучасних форм роботи з молоддю, соціальної адаптації, підвищення рівня патріотичного виховання, проведенні оптимізації та реорганізації мережі закладів професійно-технічної освіти в Сумській області (довідка про впровадження № 01-29/435 від 13.04.2016);

– Міністерства молоді та спорту України при реалізації Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016 – 2020 роки в частині актуалізації співпраці з молоддю, урізноманітненні її форм, а також у частині

виокремлення індикаторів ефективності реалізації молодіжної політики на місцевому рівні (довідка про впровадження № 4695/1.1 від 15.06.2018);

– Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України при підготовці магістрів державного управління в процесі викладання модулів “Територіальна організація влади в Україні”, “Політичні інститути та процеси”, “Планування розвитку територій”, “Соціальна інфраструктура та комунікативне забезпечення регіонів” (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 03.03.2015).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. У процесі аналізу дисертаційної роботи В.В. Мотречко виникли такі зауваження та побажання.

1. На с. 41 – 43 дисертації автор відмежовує дефініції «молодіжна політика», «державна молодіжна політика», «суспільна молодіжна політика», «публічна молодіжна політика». При цьому чітко акцентує увагу на відмінності між молодіжною політикою та державною молодіжною політикою, окрему увагу приділяє досить специфічному виду – суспільній молодіжній політиці. Однак, враховуючи, що предмет дослідження стосується діяльності суб’єктів місцевого самоврядування, доцільно було б виокремити авторську позицію щодо молодіжної політики на місцевому рівні.

2. Вивчаючи еволюцію нормативно-правової бази державної молодіжної політики незалежної України та наводячи відповідну періодизацію (с. 84) дисертант пропонує доповнити напрацювання попередників двома періодами: 2011 – 2014 рр. – інституціональні зміни щодо реорганізації відповідних міністерств і центральних органів виконавчої влади, що опікуються питаннями розробки та впровадження молодіжної політики; середина 2014 р. – по теперішній час – адаптація національної молодіжної політики до норм і стандартів європейського співтовариства, що обумовлено прагненням України до інтеграції в ЄС. Водночас, автором не наведено аргументів щодо необхідності виокремлення цих етапів і класифікаційних ознак, за якими їх виокремлено.

3. На с. 108 дисертації автор пропонує оцінювати результати реалізації молодіжних програм на основі обчислення комплексного показника рівня розвитку потенціалу молодого покоління – індексу розвитку молоді. Дисертант вказує, що цей показник, який розраховується за методологією ЮНЕСКО, дозволяє виокремлювати загальні тенденції розвитку молоді в суспільстві та прогнозувати ймовірні зміни в її соціальному становищі, що формуються в результаті реалізації заходів політики та надає змогу оцінювати міжрегіональну диференціацію в соціальному становищі молоді, наводить відповідну формулу для обчислення. Водночас результатів обчислень такого показника для України або окремих територіальних одиниць дисертант не представляє. Доречно було б навести розрахунки індексу для України та продемонструвати результати на тлі країн світу та країн, досвід яких пропонується для адаптації.

4. У підрозділі 2.3 дисертант наводить узагальнені результати дослідження щодо організації діяльності суб'єктів місцевого самоврядування в сфері молодіжної політики різних населених пунктів України. У третьому ж розділі (підрозділ 3.1.2), аналізуючи досвід розробки та реалізації місцевих цільових молодіжних програм, автор детально розглядає виключно досвід м. Суми. На основі цього досвіду надано рекомендації щодо удосконалення розробки та реалізації місцевих молодіжних програм. Водночас доцільно було б представити порівняльний аналіз досвіду різних населених пунктів, що надало б змогу отримати більш об'єктивну інформацію та практично цінніші рекомендації.

Проте, висловлені зауваження мають, здебільшого, дискусійний і рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони не знижують наукової та практичної цінності отриманих результатів, а окреслюють напрями подальших наукових розробок.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Мотречко В. В. “Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики” є цілісним науковим дослідженням на актуальну тему, виконаним автором самостійно і містить елементи наукової новизни. Поставлена мета дисертаційної роботи в цілому досягнута, а завдання, сформульовані для її

досягнення, виконано. Дисертація містить теоретико-методологічну та науково-методичну основу для обґрунтування й практичних рекомендацій щодо організації діяльності суб'єктів місцевого самоврядування з реалізації молодіжної політики в Україні та відповідає паспорту спеціальності 25.00.04 – місцевого самоврядування.

Ураховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень, висновків і рекомендацій, можна констатувати, що виконана дисертаційна робота на тему: "Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики" відповідає вимогам до кандидатських дисертацій "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого Кабінетом Міністрів України, а її автор, Мотречко Віра Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцевого самоврядування.

Офіційний опонент

завідувач кафедри державної служби,
публічного адміністрування та політології
Черкаського національного університету
ім. Богдана Хмельницького МОН України,
доктор наук з державного управління

В.І. Шарий

Підпис В.І. Шарого засвідчую:

проректор з наукової, інноваційної
та міжнародної діяльності,
доктор історичних наук, професор

С.В. Корновенко